

**Syrjintälautakunnan
vuosikertomus
2009**

Sisällysluettelo

1. Syrjintälautakunta oikeusturvaelimenä	2
1.1 Syrjintälautakunnan kokoonpano	3
1.2 Syrjintälautakunnan tehtävät	4
1.3 Hakemuksen käsittely syrjintälautakunnassa	6
2. Syrjintälautakunnan käsittelemät tapaukset	7
3. Syrjintälautakunnan lausunnot	9
4. Muut päätökset	13
4.1 Syrjintälautakunnan päätös 26.3.2009 saamen kielen käyttämisestä hakemuksen tekemisessä	13
5. Muu toiminta	14
Syrjintälautakuntaan vireille tulleet asiat ja ratkaisut 2008-2009	16

1. Syrjintälautakunta oikeusturvaelimenä

Syrjintälautakunta perustettiin yhdenvertaisuuslailla vuonna 2004. Se on yhdenvertaisuuslain noudattamista valvova asiantuntijaviranomainen, joka toteuttaa valvontatehtävänsä käsittelemällä sille tulleita hakemuksia itsenäisenä oikeusturvaelimenä. Syrjintälautakunta on alioikeusmenettelylle vaihtoehtoinen oikeusturvakeino, jonka toimivalta on toissijaista muihin oikeusturvaelimiin nähden.

Euroopan yhteisön direktiivin 2000/43 tavoitteet panttiin Suomessa täytäntöön 1.2.2004 voimaan tulleella yhdenvertaisuuslailla ja lailla vähemmistövaltuutetusta ja syrjintälautakunnasta. Syrjintälautakunnan toimivaltaan kuuluu etninen syrjintä. Syrjinnän käsitettä tulkitessaan lautakunta ottaa huomioon paitsi yhdenvertaisuuslain myös perustuslain ja kansainväliset ihmisoikeussopimukset sekä Euroopan unionin oikeusnormiston.

Yhdistyneiden kansakuntien kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevan sopimuksen mukaan kiellettyä pidetään kaikkea rotuun, ihonväriin, syntyperään tai kansalliseen tai etniseen alkuperään perustuvaa erottelua.

Euroopan unionin jäsenvaltiot ovat ratifioineet keskeiset kansainväliset ihmisoikeussopimukset, joissa kielletään syrjintä laajasti ja yksiselitteisesti.

Lojaliteettiperiaatteen mukaan jäsenvaltiot toteuttavat kaikki yleis- ja erityistoimenpiteet, jotka ovat aiheellisia sopimuksesta tai yhteisön toimielinten säädöksistä johtuvien velvoitteiden täyttämisen varmistamiseksi ja helpottavat yhteisön päämäärän toteuttamista. Euroopan unionin jäsenmaat pidättyvät kaikista toimenpiteistä, jotka ovat omiaan vaarantamaan Euroopan unionin perustamissopimusten tavoitteiden saavuttamista.

Yhdenvertaisuuslain tulkinta on sidottu sillä toimeenpantaviin Euroopan yhteisön direktiiveihin niin, että lain säännöksiä on tulkittava direktiiveissä tarkoitettulla tavalla, vaikka säännösten sanamuodot eivät kansallisen oikeusjärjestyksen muotoon kirjoitettuna täysin vastaisikaan direktiivien sanamuotoja. Lain säännösten tulkinnat seuraavat EU:n tuomioistuimen mainittujen direktiivien säännöksistä antamia tulkintaratkaisuja.

1.1 Syrjintälautakunnan kokoonpano

Syrjintälautakunnassa on puheenjohtaja ja kuusi muuta jäsentä sekä heidän henkilökohtaiset varajäsenensä. Lautakunnalla on päätoiminen sihteeri ja sivutoiminen esittelijä sekä avustava henkilökunta. Lautakunnan puheenjohtaja ja jäsenet ovat sivutoimisia luottamushenkilöitä. Lautakunnan puheenjohtajan ja jäsenten toimikausi on neljä vuotta.

Valtioneuvosto nimitti toisen syrjintälautakunnan toimikaudelle 19.2.2008 -18.2.2012.

Puheenjohtaja, käräjätuomari, varatuomari Jukka Rainio

Jäsenet:

Käräjätuomari, varatuomari Vilja Kutvonen, varapuheenjohtaja
Asianajaja, varatuomari Markku Fredman
Hovioikeuden viskaali, varatuomari Thea Lång
Oikeustieteen kandidaatti Juhani Kortteinen
Valtiotieteen tohtori Inga Jasinskaja-Lahti
M.A., toimittaja Adrián Soto

Varajäsenet:

Kihlakunnansyyttäjä, varatuomari Susanna Kuosmanen
Asianajaja, varatuomari Kirsi Tarvainen
Varatuomari, oikeustieteen lisensiaatti Hannu Kiuru
Professori, oikeustieteen tohtori Tuomas Ojanen,
Professori, valtiotieteen tohtori Karmela Liebkind
Filosofian lisensiaatti Ahmed Akar

Syrjintälautakunnan puheenjohtajan, vähintään kolmen jäsenen ja heidän varajäsenensä sekä sihteerin tulee olla tuomarin virkaan kelpoisia. Lisäksi syrjintälautakunnan jäsenten ja heidän varajäsentensä sekä esittelijän tulee olla perehtynyt lautakunnan toimialaan.

Jäsenet ja esittelijät toimivat virkavastuulla, ja heihin sovelletaan oikeudenkäymiskaaren säännöksiä tuomarin esteellisyydestä.

Syrjintälautakunnan sihteeri:

Varatuomari, yhteiskuntatieteiden maisteri Tapio Susi (30.9.2009 saakka)
Syrjintälautakunnan sivutoiminen esittelijä:

Oikeustieteen kandidaatti Juhani Kortteinen (16.11.2009 alkaen lautakunnan ma. sihteeri)

Avustava henkilökunta:

Osastosihteeri Pasi Ontermaa
Suunnittelija, ma. Magnus Nyström (1.6.2009-31.12.2009)

1.2 Syrjäntälautakunnan tehtävät

Syrjäntälautakunta on valtioneuvoston nimittämä puolueeton ja riippumaton yhdenvertaisuuslakiin perustuva etnistä syrjintää koskevia hakemuksia käsittelevä itsenäinen oikeusturvaelin. Syrjäntälautakunta antaa käräjäoikeuksien ja hallinto-oikeuksien ohella oikeudellisesti velvoittavia ratkaisuja syrjäntäasioissa. Sen päätöksistä voi hakea muutosta hallinto-oikeudelta (yhdenvertaisuuslaki 2004/21, laki vähemmistövaltuutetusta ja syrjäntälautakunnasta 2001/660 ja 2004/22). Lautakunta ei korvaa käytössä olevia muutoksenhakekeinoja ja -elimiiä.

Lautakunnan tehtävänä on antaa oikeussuojaa niille, jotka ovat kokeneet tullessa syrjityksi tai tullessa syrjintään liittyvien kiellettyjen vastatoimien kohteeksi. Vastatoimien kiellolla tarkoitetaan sitä, ettei kukaan saa joutua epäedulliseen asemaan sen tähden, että hän on valittanut tai ryhtynyt toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden turvaamiseksi.

Syrjäntälautakunta voi kieltää jatkamasta tai uudemasta etniseen alkuperään perustuvaa syrjintää tai vastatoimia ja asettaa päätöksen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon ja tuomita sen maksettavaksi.

Se voi myös vahvistaa osapuolten välisen sovinnon. Lautakunta voi antaa lausunnon yhdenvertaisuuslain soveltamisesta tuomioistuimen, vähemmistövaltuutetun tai muun viranomaisen taikka yhdistyksen pyynnöstä.

Syrjäntälautakunta soveltaa yhdenvertaisuuslakia Suomen oikeudenkäyttöpiirissä kaikkiin luonnollisiin ja oikeushenkilöihin sekä yksityisessä että julkisessa toiminnassa. Yhdenvertaisuuslain soveltamisalaan kuuluvia julkisia yhteisöjä ovat mm. valtio, kunnat ja kuntayhtymät sekä evankelis-luterilainen kirkko ja ortodoksinen kirkkokunta.

Syrjäntälautakunnalla on oikeus saada yhdenvertaisuuslain soveltamisalaan kuuluvilta viranomaisilta ja toiminnan harjoittajilta sekä niiden palveluksessa olevilta selvitys seikoista, jotka ovat tarpeen etniseen alkuperään perustuvan syrjinnän kiellon noudattamisen valvomiseksi sekä etnisen yhdenvertaisuuden edistämistä koskevien toimenpiteiden suunnittelun ja toteuttamisen arvioimiseksi. Selvityksenantovelvollisuuden noudattamisen tehosteeksi lautakunta voi asettaa uhkasakon.

Syrjintälautakunnalla on oikeus kuulla asiantuntijoita, hankkia lausuntoja ja selvityksiä sekä järjestää katselmuksia.

Syrjintälautakunnan toimivaltaan kuuluu etniseen alkuperään perustuva syrjintä, kun kyse on:

- itsenäisen ammatin tai elinkeinon harjoittamisen edellytyksistä tai elinkeinotoiminnan tukemisesta
- koulutuksen tai ammatillisen ohjauksen saamisesta
- jäsenyydestä tai toiminnasta työntekijä- tai työnantajajärjestössä tai muussa järjestössä, jonka jäsenillä on tietty ammatti, tai järjestön antamista etuuksista
- sosiaali- ja terveyspalveluista
- sosiaaliturvaetuksista tai muista sosiaalisin perustein myönnettävistä tuista, alennuksista tai etuuksista
- asevelvollisuuden, naisten vapaaehtoisen asepalvelun tai siviilipalvelun suorittamisesta
- asumisen taikka yleisölle tarjottavien tai yleisön saatavilla olevien irtaimen tai kiinteän omaisuuden taikka palvelujen tarjonnasta tai saatavuudesta muissa kuin yksityisten henkilöiden välisissä suhteissa.

Syrjintälautakunta ei käsittele työsuhteisiin liittyviä kysymyksiä, jotka kuuluvat työsuojeluviranomaisille. Tässä suhteessa syrjintälautakunnan tehtävät poikkeavat monien EU-jäsenmaiden oikeusturvaelinten tehtävistä.

Syrjintälautakunnalle tehdystä hakemuksesta lautakunta voi pyytää ennakkoratkaisua Euroopan yhteisön tuomioistuimelta, jos se on tarpeen yhteisöoikeuden oikean tulkinnan selvittämiseksi.

1.3 Hakemuksen käsittely syrjäntälautakunnassa

Asian voi saattaa syrjäntälautakunnan käsiteltäväksi se, johon syrjiväksi väitetty menettely kohdistuu, taikka vähemmistövaltuutettu. Asia pannaan vireille kirjallisella tai sähköisellä hakemuksella.

Hakemuksen käsittely syrjäntälautakunnassa on maksutonta, ja sen asia- ja toimituskirjat ovat maksuttomia. Muista oikeudenkäyntikuluista asianosaiset vastaavat itse.

Syrjäntälautakunnan käsittelyprosessi on kirjallinen. Hakemuksen voi tehdä suomen, ruotsin, saamen tai englannin kielellä. Syrjäntälautakunnan päätökset annetaan suomen, ruotsin tai saamen kielellä.

Hakemusta ei voi perustella pelkällä väitteellä, vaan syrjintää kokeneen henkilön on esitettävä sellaista konkreettista näyttöä, jonka perusteella hänen voidaan olettaa joutuneen syrjinnän kohteeksi.

Hakemuksen saavuttua syrjäntälautakunnalle, pyydetään hakijan vastapuolelta eli väitetyltä syrjijältä kirjallinen vastaus määräajassa.

Vastapuolen annettua vastauksensa syrjäntälautakunnalle, pyydetään hakijalta vastaselitys, jossa hakijalla on mahdollisuus vastata vastapuolensa esittämiin argumentteihin.

Asian käsittelyssä sovelletaan yhdenvertaisuuslain 17 §:n mukaista todistustaakkasääntöä: jos hakija esittää selvitystä, jonka perusteella voidaan olettaa yhdenvertaisuuslain 6 §:ssä säädettyä syrjäntäkieltoa rikotun, vastaajan on osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

Saatujen kirjallisten selvitysten perusteella asia ratkaistaan lautakunnan istunnossa esittelystä. Syrjäntälautakunta voi järjestää myös suullisen käsittelyn asian selvittämisen niin vaatiessa. Syrjäntälautakunnan annettua päätöksensä asianosaisille lähetetään toimituskirja valitusosoituksineen.

2. Syrjintälautakunnan käsittelemät tapaukset

Vuonna 2009 syrjintälautakunta on kokoontunut 6 kertaa.

Lautakunta antoi ensimmäistä kertaa päätökset, joissa oli kysymys koulutuksen järjestäjän väitetyistä syrjinnästä ammatillisessa koulutuksessa sekä väitetyistä syrjinnästä toimeentulotuen myöntämisessä ja asuntohakemuksen käsittelyssä.

Oulun ja Helsingin hallinto-oikeudet pysyttivät kaksi lautakunnan päätöstä, joihin oli haettu muutosta. Toinen oli kieltopäätös ja toinen hakemuksen hylkäävä päätös. Molemmissa tapauksissa valitusta jatkettiin korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Lautakunnan saamelaisten syrjintää koskevista kieltopäätöksistä haettiin muutosta Rovaniemen hallinto-oikeudelta, jossa ne ovat edelleen käsiteltävänä. Lisäksi Vaasan hallinto-oikeudessa on käsiteltävänä lautakunnan vuonna 2007 antamaa kieltopäätöstä koskeva muutoshakemus. Toistaiseksi yhtäkään lautakunnan ratkaisua ei ole muutettu hallintotuomioistuimeen tehdyn muutoshakemuksen johdosta.

Vuoden 2009 aikana syrjintälautakunta on hylännyt neljä hakemusta, 11 hakemusta jätettiin tutkimatta lautakunnan toimivaltaan kuulumattomina puheenjohtajan päätöksellä. Kolmesta lautakunnan päätöksestä haettiin muutosta hallinto-oikeudelta. Vuonna 2008 annetuissa kieltopäätöksissä asetettiin uhkasakko, mutta yhtäkään uhkasakkoa ei ole vielä tuomittu maksettavaksi.

Neljän keskeisimmän asian tapauskuvaukset lyhyesti seuraavassa.

Täydellisemmät syrjintälautakunnan tapausselostet löytyvät lautakunnan internet -sivustosta:

<http://www.syrjintalautakunta.fi>

Hylkäävä päätös ravintolaan pääsyä koskevaan hakemukseen

Senegalilainen A oli menossa yhdessä aviopuolisonsa B:n ja ystäviensä C:n, D:n, E:n, F:n ja G:n kanssa Helsingissä sijaitsevaan ravintolaan. Järjestyksenvalvoja H esti A:n ravintolaan sisäänkäynnin A:n käyttämien reisitaskuhousujen vuoksi. Syrjintälautakunta katsoi, että ravintola T:llä on ollut majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 5 §:n nojalla oikeus asettaa ravintolaan pääsyn ehdoksi tiettyjä ravintolan toiminta-ajatukseen perustuvia asiakkaaksi pyrkivien pukeutumiseen liittyviä ravintolan antaman ohjeen mukaisia ehtoja, jotka eivät sinänsä ole syrjiviä. A:lla on ollut ravintolan antamassa pukeutumishojeessa mainitut reisitaskuhousut, eikä hakija ollut osoittanut ravintolan ottaneen asiakkaikseen muita reisitaskuhousuihin pukeutuneita. Näin ollen ravintola T:n menettelyä ei näiltä osin voitu pitää syrjintänä. Räikeässä tapauksessa yleisesti noudatettavista ehdoista poikkeamista on myös asiakkaan palveleminen nöyryyttävällä, halveksuntaa osoittavalla tai muulla asiakasta loukkaavalla tavalla. Päätöksen tekeminen asiakkaaksi ottamisesta ja sen yhteydessä noudatettu menettely on osa ravintolan yleistä palvelutoimintaa. Hakijan loukkaamaksi väittämä sananvaihto on käyty vain B:n kanssa, ravintolaan pyrkineen seurueen jo poistuttua kokonaisuudessaan ravintolasta, kun A:ta ei ollut hyväksytty asiakkaaksi. Kun B oli tämän jälkeen erikseen palannut ravintolaan saadakseen ravintolapäällikön yhteystiedot asian myöhemmäksi selvittämiseksi hänen tai kenenkään muun seurueeseen kuuluvan pyrkimättä enää ravintolan asiakkaaksi, syrjintälautakunta katsoo, ettei kyse ole ollut enää ravintolan asiakkaaksi ottamista koskevan päätöksen täytäntöönpanosta.

Syrjintälautakunta ei pitänyt selvitettyinä, että ravintola T:n ovimiehet olisivat syrjineet hakijoita.

Päätös 11.5.2009,
diaarinumero 2009/595

Kieltopäätöksen antamatta jättäminen edellytysten puuttuessa

Toiminimellä tapahtuneen liiketoiminnan harjoittajan vaihduttua syrjäntälautakunta ei katsonut olevan edellytyksiä antaa toimintansa lopettanutta liikettä koskevaa kieltopäätöstä.

Päätös 11.5.2009, diaarinumero 2008-1347/Pe-2

Hylkäävä päätös sosiaalipalvelujen antamista koskevaan hakemukseen

A katsoi joutuneensa syrjityksi maahanmuuttajataustansa johdosta toimeentulotukihakemuksen ja asuntohakemuksen käsittelyssä. Syrjäntälautakunta piti selvitettyinä, ettei lisäselvitysten pyytäminen A:lta ja hänen toimeentulohakemuksestaan päättämisen viivästyminen poikenneet C:n kaupungin sosiaali- ja terveystoimen normaalista menettelystä. Syrjäntälautakunta katsoi, ettei A:ta ole syrjitty hänen hakiessaan C:n kaupungilta toimeentulotukea ja asuntoa.

Päätös 10.8.2009,
diaarinumero 2009/1081

Hylkäävä päätös koulutuksen saamista koskevaan hakemukseen

A katsoi joutuneensa syrjityksi maahanmuuttajataustansa johdosta X oppilaitoksen sosiaali- ja terveysalan kurssilla. Hakija osallistui työvoimatoimiston työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena hankkimaan ja X oppilaitoksen järjestämään sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelmaan maahanmuuttajille. Syrjäntälautakunta katsoi, että X oppilaitos oli toimittamissaan selvityksissä kyennyt osoittamaan, että hakijan arvostelu ja oppilaitoksen muu menettely hänen koulutukseensa liittyvissä asioissa olivat perustuneet asiallisiin ja hyväksyttäviin syihin.

Syrjäntälautakunta ei katsonut hakijan tulleen syrjityksi oppilaitoksen järjestämässä koulutuksessa ja hylkäsi hakemuksen.

Päätös 15.12.2009,
diaarinumero 2009/2266

3. Syrjintälautakunnan lausunnot

Yhdenvertaisuuslain 14 §:n mukaan tuomioistuimien, vähemmistövaltuutettu tai muu viranomais- tai yhdistys voi pyytää etnistä syrjintää koskevassa asiassa syrjintälautakunnan lausunnon yhdenvertaisuuslain soveltamisesta.

Syrjintälautakunnan lausunto ei sido lausunnon pyytäjää tahoa.

Tuomioistuin voi pyytää lausunnon hyvityskannetta tai muuta syrjintäasiaa koskevaa kannetta käsitellessään.

Viranomais- tai yhdistys voi pyytää lausunnon myös silloin, kun se valmistelee yhdenvertaisuussuunnitelman laatimista tai ajan tasalla pitämistä. Syrjintälautakunnan toimivaltaan ei kuitenkaan kuulu yhdenvertaisuussuunnitelmien valvonta.

Syrjintälautakunnan keskeisimmät lausunnot löytyvät kokonaisuudessaan lautakunnan internet -sivuilta lausunnot osiosta:

<http://www.syrjintalautakunta.fi>

3.1.1 Lausunto Rovaniemen hallinto-oikeudelle Rovaniemen kaupunkia koskevassa asiassa

Rovaniemen hallinto-oikeus on pyytänyt syrjintälautakunnan lausuntoa Rovaniemen kaupungin sille tekemästä valituksesta syrjintälautakunnan 27.11.2008 antamasta päätöksestä (SM Dnro. 2008-25/pe-2), saamelaislasten päivähoitoa koskevassa asiassa.

Syrjintälautakunta esittää lausuntonaan seuraavaa.

1) Uhkasakon poistaminen

Syrjintälautakunta on pitänyt päätöksestä ilmenevin perustein tarpeellisenä uhkasakon asettamista kieltopäätöksensä välittömäksi noudattamiseksi. Rovaniemen kaupunki ei ole esittänyt vaatimuksensa tueksi sellaisia perusteita, jotka antaisivat aiheen uhkasakon poistamiseen.

2) Mihin Rovaniemen kaupunki on velvoitettu

Syrjintälautakunnan toimivaltaan kuuluu yhdenvertaisuuslain 13 §:n 1 momentin mukaan syrjintää koskevan kieltopäätöksen antaminen.

Syrjintälautakunnan päätös on koskenut Rovaniemen kaupungin saamelaislasten päivähoitojärjestelyitä, ja päätöksessä on selkeästi ilmaistu, minkälaisia menettelyitä lautakunnan kieltopäätös koskee. Lautakunnalla on toimivalta antaa syrjintää koskevia kieltopäätöksiä, eikä se voi siten määrittellä kuinka Rovaniemen kaupunki toteuttaa saamenkielisen päivähoitonsa.

3) Määräajan asettaminen

Syrjintälautakunta ei ole pitänyt tarpeellisenä erillisen määräajan asettamista kieltopäätöksensä noudattamiseksi, sillä Rovaniemen kaupunki ei ole esittänyt selvitystä siitä, että se tarvitsisi

lisääaikaa syrjintälautakunnan päätöksen noudattamiseksi.

Uhkasakkolain 10 §:n mukaan syrjintälautakunta voi määrätä uhkasakon maksettavaksi, jos kieltopäätöstä ei ole noudatettu, eikä noudattamatta jättämiseen ole pätevää syytä.

Syrjintälautakunnalla on siis uhkasakon tuomitsemista harkitessaan mahdollisuus olla tuomitsematta uhkasakkoa, jos Rovaniemen kaupunki esittää pätevän syyn, miksi syrjintälautakunnan kieltopäätöstä ei ole noudatettu, sillä syrjintälautakunnan on uhkasakkolain 22 §:n mukaan kuultava Rovaniemen kaupunkia ennen uhkasakon tuomitsemista.

Lisäksi uhkasakkolain 11 §:n mukaan Rovaniemen kaupungille asetettu uhkasakko voidaan tuomita asetettua pienempänä, jos kaupunki uhkasakkolain 22 §:n mukaisessa kuulemisessa näyttää, että syrjintälautakunnan kieltopäätöstä on olennaiselta osalta noudatettu taikka uhkasakon määrän alentamiseen on muu perusteltu syy.

4) Uhkasakon kohtuullisuus

Syrjintälautakunta on asettanut uhkasakon kunnalle, joka on julkisyhteisö. Sille on perustuslain 22 §:ssä asetettu erityinen velvollisuus turvata omalta osaltaan perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Julkisyhteisöille on viime vuonna asetettu jopa 2 000 000 euron uhkasakkoja hoitotakuulain mukaisten velvoitteiden toteuttamiseksi. Määrältään syrjintälautakunnan uhkasakko julkisyhteisöille asetettuna on vähäinen.

Edellä mainituin ja syrjintälautakunnan päätöksestä ilmenevin perustein asetettua uhkasakkoa ei voida pitää kohtuuttomana.

Päätös 9.2.2009,
diaarinumero 2008-25/pe-2

3.1.2 Lausunto vähemmistövaltuutetulle yhdenvertaisuuslain soveltamisesta

Vähemmistövaltuutettu pyysi syrjintälautakunnalta yhdenvertaisuuslain 14 §:n mukaista lausuntoa yhdenvertaisuuslain soveltamisesta etnistä syrjintää koskevassa asiassa erityisesti yhdenvertaisuuslain 2§:n 1 momentin 1 kohdan sisällöstä ja soveltamisalasta.

Lausunnossaan syrjintälautakunta totesi, että yhdenvertaisuuslain 2 §:n 1 momentin mukaan sitä sovelletaan sekä julkisessa että yksityisessä toiminnassa, kun kysymys on itsenäisen ammatin tai elinkeinon harjoittamisen edellytyksistä taikka elinkeinotoiminnan tukemisesta.

Hallituksen esityksen mukaan lakia sovellettaisiin kaikkiin luonnollisiin ja oikeushenkilöihin sekä yksityisessä että julkisessa toiminnassa, ja syrjintä olisi kiellettyä myös elinkeinonharjoittajien välisiä sopimuksia tehtäessä. Myöskään kunta ei voisi syrjivän perustein valita sopimuskumppania urakka- ja toimeksiantosopimuksia tehdessään. Elinkeinoihin liittyvää henkilön sopivuutta luotettavuutta, hyvämaineisuutta, vakavaraisuutta ja ilmeistä kykyä arvioitaessa perusteena eivät saa olla syrjivät perusteet. (HE 44/2003 vp, s. 34).

Hallituksen esitykseen sisältyvän viittauksen asiayhteydestä, jonka mukaan myöskään kunta ei voisi syrjivän perustein valita sopimuskumppania urakka- ja toimeksiantosopimuksia tehdessään käy ilmi, ettei elinkeinonharjoittajakaan voi toimia syrjivästi vastaavassa tilanteessa, olipa kyseessä oikeushenkilönä tai luonnollisena henkilönä harjoitettu elinkeinotoiminta.

Hallituksen esityksessä ei ole erityisesti analysoitu elinkeinonharjoittajan käsitettä, joten apua tulkinnalle voidaan hakea muusta vastaavasta lainsäädännöstä perusteluineen. Lähinnä vastaavia säännöksiä sisältyy lakiin elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä (31.12.1993/1062), jonka 1 §:n 1 momentissa elinkeinonharjoittajaa kielletään käyttämästä toisten elinkeinonharjoittajien kanssa tekemissään sopimuksissa ehtoa, joka on sopimuksissa toisena osapuolena olevien elinkeinonharjoittajien kannalta kohtuuton ottaen huomioon toisena osapuolena olevien elinkeinonharjoittajien heikommasta asemasta johtuva suojan tarve ja muut asiaan vaikuttavat seikat. Hallituksen esityksen mukaan (HE 39/1993 vp.) elinkeinonharjoittajan käsitettä on tulkittava laajasti.

Elinkeinonharjoittajan sopimuskumppanin valinta kiellettyyn syrjintäperusteeseen pohjautuen vaikuttaa suoraan elinkeinonharjoittamisen edellytyksiin, ja merkitsee yhdenvertaisuuslaissa tarkoitettua kiellettyä syrjintää.

Syrjintälautakunta katsoi näin ollen yhdenvertaisuuslain 2 §:n 1 momentin 1 kohdan soveltuvan tapaukseen, jossa osapuolina ovat eri asemassa olevat elinkeinonharjoittajat, joista toinen on etnisen taustan omaava yksityinen elinkeinonharjoittaja ja toinen taas julkinen osakeyhtiö, ja että tapauksessa kyseessä oleva sopimus, asiamies- tai muuna postinvälityspaikkana toimimisesta on hallituksen esityksessä tarkoitettu elinkeinonharjoittajien välinen sopimus.

Arvioitaessa sopimusosapuolina olevien elinkeinonharjoittajien yhtiömuotojen merkitystä yhdenvertaisuuslain soveltavuuteen, sopimusosapuolina olevien yritysten samankaltaisuudella, yhtiömuodoilla tai koolla

ei yhdenvertaisuuslain perusteluiden mukaan näyttäisi olevan merkitystä. Olennaista on se, kuinka välittömästi etnisen taustan omaava elinkeinonharjoittaja samaistuu yhtiöön ja sen toimintaan. Tämä vaikuttaa siihen, arvioidaanko kyseessä olevan tilanteen, jossa kyse on yksittäisen elinkeinonharjoittajan syrjinnästä ja oikeussuojasta. Myös oikeushenkilö nauttii välillisesti perusoikeuksien suojaa, mutta se ei ole yhtä vahvaa kuin yksilön perusoikeussuoja. Mitä etäämpänä oikeushenkilö on yksilöistä ja vastaavasti mitä vähäisempiä ja välillisempiä ovat toimenpiteiden vaikutukset yksilöiden konkreettisiin etuihin, sitä epätodennäköisemmin oikeushenkilöön kohdistuva toimenpide on ristiriidassa yksilön perusoikeuksien kanssa (PeVL 45/1997).

Kuitenkin arvioitaessa epäedulliseen asemaan joutumista näillä tekijöillä saattaa olla vaikutusta. Keskenään tasavertaisessa asemassa olevien elinkeinonharjoittajien tulee yleensä voida järjestää sopimussuhteensa haluamallaan tavalla ilman ulkopuolisen tahon puuttumista käytäviin sopimusehtoihin.

Päätös 15.12.2009,
diaarinumero 2009/3384

4. Muut päätökset

4.1 Syrjintälautakunnan päätös 26.3.2009 saamen kielen käyttämisestä hakemuksen tekemisessä

Syrjintälautakunta oli aiemmin linjannut, että hakemuksen lautakuntaan voi tehdä suomen, ruotsin tai englannin kielellä.

Saamen kielilaissa syrjintälautakuntaa ei ole lueteltu viranomaisena, johon lakia sovelletaan, mutta vähemmistövaltuutettu, OkA, EOA ja kulluttajavalituslautakunta on. Sen sijaan lain 2 §:n 2 momentin 2 kohdassa mainitaan, että tuomioistuimet, joiden virka-alueeseen edellä mainitut kunnat (saamelaisten kotiseutualue) kokonaan tai osittain kuuluvat, ovat soveltamisalan piirissä.

Silloin voisi syntyä tilanne, että syrjintälautakuntaan ei voisi tehdä hakemusta saamenkielellä, mutta lautakunnan päätöksestä voi saamen kotiseutualueella asuva saamenkielinen valittaa Rovaniemen hallinto-oikeuteen saamenkielellä.

Syrjintälautakunta katsoi, että se tulee rinnastaa saamen kielilain soveltamisessa tuomioistuimeen, jonka virka-alueeseen (joka on koko Suomi) saamelaisten kotiseutualueen kunnat kuuluvat.

Syrjintälautakunta päätti, että syrjintälautakuntaan voi tehdä hakemuksen saamen kielellä.

5. Muu toiminta

Syrjintälautakunnan sivutoimisena esittelijänä toiminut OTK, ylitarkastaja Juhani Kortteinen toimi 16.11.2009 alkaen lautakunnan ma. sihteerinä.

Syrjintälautakunta vahvisti 26.3.2009 ohjeet lautakunnan asiakirjojen käsittelystä ja julkisuudesta. Lautakunta vahvisti 10.8.2009 lautakunnan asiakirjojen arkistointiohjeet ja säilyttämisaajat. Lautakunnan sihteeri laati myös kirjalliset ohjeet lautakunnan asiakirjojen kääntämisestä ruotsin kielelle. Lautakunnan tapausselostetut käännettiin ruotsiksi, mutta ne julkaistaan vasta v. 2010, sillä käännösten tarkastaminen ja korjaaminen vie runsaasti aikaa.

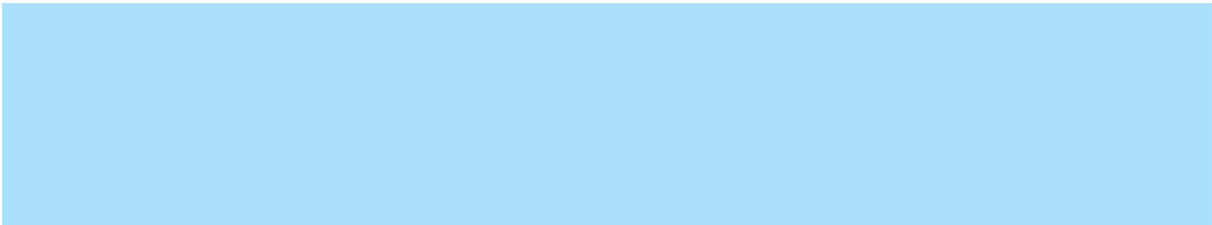
Syrjintälautakunnan ja sen sihteerin asema selkiytyivät oikeuskanslerin annettua 15.4.2009 päätöksensä kantelun johdosta. Siinä vahvistetaan lautakunnan asema itsenäisenä oikeusturvaelimenä, jonka ratkaisutoiminta on itsenäistä ja riippumatonta. Sihteeri työskentelee lautakunnan ratkaisutoimintaa palvelevana virkamiehenä, joka ei osallistu lautakunnan toimintaan päätöksentekijänä, joten hän ei ole samaistettavissa lautakunnan asemaan. Syrjintälautakunnan sihteeri on virkasuhteessa sisäasiainministeriöön, joten sisäasiainministeriö voi sisällyttää lautakunnan sihteerin koskevia virkamiesoikeudellisia määräyksiä ministeriön työjärjestykseen.

Lautakunnan internet -sivujen kehittämistä jatkettiin, ja sinne lisättiin yleisön saataville hallinto-oikeuden systematiikan mukaan laaditut lautakunnan tapausselostetut vuodesta 2005 alkaen. Niihin sisältyy tapausselostelyhennelmä ja varsinainen asiaratkaisu, josta on poistettu yksityisyystiedot. Internet -sivustolle lisättiin myös saamenkielinen osio ja uusi lausunto-osio, jossa julkaistaan lautakunnan keskeiset lausunnot. Tapausselostetut kehitettiin myös siten, että tapausselostetun yhteydessä julkaistaan hallintotuomioistuimen ratkaisu lautakunnan ratkaisusta tehtyyn muutoshakemukseen.

Syrjintälautakunta antoi ulkoasiainministeriölle sen pyytämän selostuksen lautakunnan toiminnasta YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen perusteella annettavan Suomen kuudennen määräaikaisraportin laatimista varten.

Lautakunnan ensimmäinen vuosikertomus julkaistiin suomen, ruotsin, saamen, venäjän ja englannin kielillä. Vuosikertomus ja sen kieliversiot julkaistiin myös lautakunnan internet -sivuilla, ja sitä levitettiin siten, että se tavoittaisi potentiaalit oikeusturvan tarvitsijat.

Lautakunnan sihteeri esitteli yhdenvertaisuuslakia ja lautakunnan työskentelyä maahanmuuttajille järjestetyissä koulutustilaisuuksissa Oulussa, Seinäjoella ja Helsingissä.

Lautakunnan sihteeri osallistui komission kustantamana kutsuttuna asiantuntijana Brysselissä pidettyyn EU:n syrjintädirektiivien soveltamista käsitelleeseen seminaariin ja Turussa järjestettyyn Pohjoismaiseen tuomioistuinten asemaa perusoikeuksien tulkinnassa käsitelleeseen valtiosääntöoikeuden seminaariin sekä Joensuussa järjestetyille empiirisen oikeustutkimuksen päiville. Lisäksi sihteeri perehtyi ohjatusti käräjäoikeuden toimintaan Tuusulan käräjäoikeudessa viiden päivän ajan sekä hallinto-oikeuden toimintaan Helsingin hallinto-oikeudessa yhden päivän ajan.

Lautakunnan osastosihteeri osallistui ruotsin kielen kurssille sekä lautakunnalle hankitun taitto-ohjelman käyttökurssille.

Lautakunnan työskentelyyn osoitetut toimintamäärärahat osoittautuivat riittämättömiksi. Tämä johtui lähinnä lautakunnan vuosikertomuksen kieliversioiden julkaisemisen sekä sihteerin viranhakuilmoituksen aiheuttamista lisäkuluista, joita ei ollut ennakoitu talousarviota laadittaessa. Varojen riittämättömyyden vuoksi lautakunnan esitteen julkaiseminen lykättiin vuodelle 2010.

Syrjintälautakuntaan vireille tulleet asiat ja ratkaisut 2008-2009

	2008	2009	Yht. 08-09
Vireille tulleet	15	23	38
Ratkaistu lautakunnassa	12	10	22
Ratkaistu puheenjohtajan päätöksellä	11	13	24
Kieltopäätöksiä	2 (uhkasakko)	0	2
Hallinto-oikeuksien lausuntopyyntöjä	3	5	8
Viranomaisten lausuntopyyntöjä	2	3	5

Syrjintälautakunta

PL 26, 00023 Valtioneuvosto

sähköposti:

syrjintalautakunta@intermin.fi

Internet:

<http://www.syrjintalautakunta.fi>

JULKAISIJA: SYRJINTÄLAUTAKUNTA

TOUKOKUU 2010